

สาขาหลักสูตรและการสอน

วิธีการสอนแบบโฟนิกส์

ความหมาย

วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ (Phonics Method) คือ วิธีการสอนออกเสียงที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวอักษรโดยใช้การออกเสียงเป็นตัวกำหนดและให้ความสำคัญกับเสียงของตัวอักษรและการสะกดคำซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการสอนอ่านเบื้องต้น

ที่มา

เว็บสเตอร์ (Webster, 1908) ได้นำวิธีการสอนแบบโฟนิกส์มาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1783 โดยการสอนสะกดคำเป็นครั้งแรกเพื่อนำมาใช้เป็นขั้นตอนในการสอนอ่านเริ่มต้นและในช่วง ค.ศ. 1890 รีเบกกา โพลลาด (Rebecca Pollard) ได้นำวิธีการสอนแบบโฟนิกส์มาอธิบายเพิ่มเติมจนเป็นที่ยอมรับและทำให้วิธีนี้ได้รับความนิยมสูงสุด ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การสอนเรื่องเสียง (Phonics) และสัญลักษณ์ทางเสียง (Phonetics) ถูกนำมาใช้ร่วมกัน การสอนอ่านออกเสียงแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ทางเสียง และทำให้นักวิชาการวิจารณ์ว่าเป็นวิธีการสอนอ่านเบื้องต้นวิธีหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงการสอนอ่านได้ วิธีการสอนแบบโฟนิกส์จึงเป็นการสอนที่เริ่มจากเสียงของตัวอักษร และเป็นการอธิบายการออกเสียงตามหลักภาษาศาสตร์

ประเภทของวิธีการสอนแบบโฟนิกส์

วิธีการสอนแบบโฟนิกส์สามารถแบ่งออกเป็น 11 ประเภท(Harris and Hodges, 1995 : 186) ได้แก่

1. การออกเสียงตามอักษร (letters phonics) เป็นการสอนโดยเน้นออกเสียงของอักษรแต่ละตัวเป็นหลัก
2. การสอนออกเสียงเป็นคำ (whole-word phonics) เป็นการสอนอ่านเป็นคำโดยไม่แยกเสียงของตัวอักษรในคำ
3. การออกเสียงควบกล้ำ (cluster phonics) เป็นการสอนเสียงที่เน้นเสียงควบกล้ำของตัวอักษร
4. การวิเคราะห์การออกเสียง (analytic phonics) เป็นการสอนวิเคราะห์เสียงของตัวอักษรแต่ละตัว ซึ่งเป็นการอ่านออกเสียงส่วนประกอบของคำ
5. การสังเคราะห์การออกเสียง (synthetic phonics) เป็นการสอนอ่านที่ฝึกให้นักเรียนเรียนรู้เสียงของตัวอักษร การผสมตัวอักษรหรือเรียกว่าการสะกดคำ
6. การออกเสียงแบบอุปนัย (inductive phonics) เป็นการสอนโดยเริ่มจากการยกตัวอย่างจากส่วนย่อย ๆ เป็นสิ่งแรก หลังจากนั้นจึงให้ผู้เรียนสรุปออกมาเป็นกฎ ซึ่งเป็นการเรียนจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม โดยเริ่มจากการสอนอ่านสะกดคำก่อนแล้วจึงมาสอนอ่านคำในภายหลัง
7. การออกเสียงแบบนิรนัย (deductive

phonics) เป็นการสอนกฎหรือข้อมูลเกี่ยวกับภาษา ให้แก่ผู้เรียนเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นจึงยกตัวอย่างเสียงจากคำนั้น ๆ เป็นการเรียนจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย โดยเริ่มสอนจากคำก่อนแล้วจึงมาสอนสะกดคำในภายหลัง

8. การออกเสียงโดยนัย (implicit phonics) เป็นการสอนคำเพิ่มเติมจากคำที่กล่าวออกมาแล้ว โดยใช้การตีความหมายจากถ้อยคำ

9. การออกเสียงที่ชัดเจน (explicit phonics) เป็นการสอนกระบวนการออกเสียงที่ฝึกให้ผู้เรียนออกเสียงได้ชัดเจนและถูกต้อง

10. การออกเสียงที่แท้จริง (intrinsic phonics) เป็นวิธีการฝึกออกเสียงจากหน่วยเสียงอย่างเป็นระบบ

11. การออกเสียงเพิ่มเติม (extrinsic phonics) โดยใช้การสอนออกเสียงเป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้เพิ่มเติมมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่งในการสอนอ่าน มีการแยกแบบฝึกหัดมาใช้ในการสอนซึ่งเป็นช่วงเวลาเพิ่มเติม

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าวิธีการสอนแบบโฟนิกส์แบ่งออกเป็นหลายประเภท อย่างไรก็ตามในแต่ละประเภทยังคงให้ความสำคัญกับการสอนเสียงของอักษรและการออกเสียงด้วยกันทั้งสิ้น

ขั้นตอนของวิธีการสอนแบบโฟนิกส์

วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ (Vacca et al., 2003) มีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์การออกเสียง (analytic phonics) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้และ

วิเคราะห์เสียงของตัวอักษรแต่ละตัว นำไปสู่การวิเคราะห์เสียงของตัวอักษรในคำแต่ละคำอย่างมีระบบ เช่น ตัวอักษร b ในคำว่า bat อ่านออกเสียง /b/ เป็นการสอนที่เน้นการฝึกจากแบบฝึกหัดในหนังสือแบบเรียน

2. การเทียบเคียงในการออกเสียง (analogic phonics instruction) เป็นการสอนที่ต่อยอดมาจากการสอนวิเคราะห์การออกเสียง โดยผู้เรียนจะวิเคราะห์ส่วนประกอบของคำและเทียบเคียงการออกเสียงกับคำที่รู้แล้ว เช่น cat , rat , hat มี /a/ และ /t/ เป็นหน่วยเสียงที่เหมือนกัน วิธีการนี้มักใช้ในการอ่านคำใหม่ที่ไม่รู้จักและเป็นวิธีช่วยในการสะกดคำ

3. การสังเคราะห์การออกเสียง (synthetic phonics) เป็นการสอนโดยเริ่มจากการสอนเสียงของตัวอักษรแต่ละตัว หลังจากนั้นจึงสอนการผสมเสียงกับตัวอักษรเพื่อให้ผู้อ่านสามารถอ่านออกเสียงได้ จุดมุ่งหมายของการสอนแบบนี้ คือ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเสียงของตัวอักษรแต่ละตัวและผสมเสียงจนสามารถที่จะออกเสียงคำนั้น ๆ ได้ด้วยตนเอง

4. การอ่านแบบร่วมสมัย (contemporary phonics) เป็นการสอนอ่านโดยการนำเอาวิธีการวิเคราะห์การออกเสียงและวิธีการสังเคราะห์การออกเสียงมารวมกันและฝึกให้นักเรียนประยุกต์ใช้ตามระดับความสามารถของตน เน้นให้นักเรียนได้อ่านเนื้อหาที่หลากหลาย เช่น บทกลอน เรื่องเล่า เป็นต้น ทั้งนี้การสอนอ่านออกเสียงจะใช้เวลาไม่เกินร้อยละ 25 ของเวลาในการสอนทั้งหมด เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกฝนประสบการณ์อ่านจริงกับบทอ่านที่มีความหลากหลาย ทำให้นักเรียนมีความสุขในการอ่านมากยิ่งขึ้น

ข้อดีของวิธีการสอนแบบโฟนิกส์

วิธีการสอนแบบวิธีโฟนิกส์มีข้อดีคือ การใช้เสียงของตัวอักษรเป็นเครื่องช่วยให้รู้จักคำ (Gray, 1965: 268) ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นวิธีที่ช่วยให้เด็กออกเสียงคำต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังเป็นวิธีตามหลักตรรกวิทยาในการสอนอ่านคำที่ออกเสียงเหมือนกัน ถ้าเปลี่ยนเป็นพยัญชนะอื่นมาประสมก็จะออกเสียงเดียวกัน เป็นวิธีสอนที่จัดลำดับความยากง่ายและมีความสมบูรณ์ในตัว โดยคำนึงถึงส่วนเบื้องต้นของเสียงและการนำไปใช้ (Huey, 1912: 241-266) ซึ่งวิธีนี้ได้พัฒนาความสามารถในการอ่านตัวอักษรของคำใหม่ ๆ และออกเสียงโดยผสมเสียงต่าง ๆ เหล่านั้น ดังนั้นถ้าผู้เรียนออกเสียงของตัวอักษรได้ถูกต้องจะสามารถประสมคำได้ และสามารถอ่านคำได้ (Anderson and Dearborn, 1952: 205-208)

ข้อเสียของวิธีการสอนแบบโฟนิกส์

การสอนด้วยวิธีโฟนิกส์ (Schonell, 1946: 47) มีข้อเสียคือ การอ่านออกเสียงพยัญชนะจะออกเสียงได้ถูกต้องแม่นยำเมื่อผสมกับสระ หากพยัญชนะในคำอ่านเป็นอีกแบบหนึ่งอาจทำให้ผู้เรียนสับสนได้ และผู้เรียนจะไม่เข้าใจความหมายของคำเพราะเน้นความสนใจไปที่เสียงมากกว่า การที่ผู้เรียนจะต้องอ่านคำที่ไม่มีมีความหมายซ้ำ ๆ อาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่านหนังสือได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เกิดการเสนอแนวทางการแก้ไข (Linnea C. and Simone R, 2011) เพื่อให้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์น่าสนใจและสนุกยิ่งขึ้น โดยการใช้เกมเข้ามาใช้ในระหว่างบทเรียน สีของตัวอักษรและภาพประกอบช่วยในการจดจำ เข้า

มาสอดคล้องในกระบวนการเรียนการสอนโดยให้ตัวอักษรอยู่ในรูปภาพที่ต้องการแสดง วิธีนี้ผู้เรียนจะคุ้นเคยกับเสียงของพยัญชนะซึ่งปรากฏอยู่ในคำหลาย ๆ คำ ตัวอักษรที่เรียนจะปรากฏให้เห็นในส่วนต่าง ๆ ของคำที่แตกต่างกัน ความสนใจจะมุ่งไปที่คำที่แตกต่างกัน ทั้งโครงสร้างและเสียงจะเชื่อมโยงกัน โครงสร้างของพยัญชนะจะดึงดูดความสนใจมากขึ้นเนื่องจากมีสีเข้ามาใช้ในการสอน จะช่วยให้การสอนอ่านด้วยวิธีสอนแบบโฟนิกส์มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยขยายทักษะทางภาษาได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย วิธีการสอนแบบโฟนิกส์จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการสอนอ่านสำหรับเด็กเริ่มเรียนรู้ภาษา

การเทียบเคียงวิธีการสอนแบบโฟนิกส์มาใช้ในการสอนภาษาไทย

รุ่งอรุณ โรจนรัตน์ดำรง (2557) ได้ศึกษาแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414 – 2555 ผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่านในแบบเรียนภาษาไทยมีลักษณะคล้ายกับวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ โดยผู้เขียนขอยกตัวอย่างรูปแบบการสอนสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ดังต่อไปนี้

1. การสอนสระโดยวิธีการแจกลูก เป็น
วิธีการนำเสนอสระอย่างหนึ่ง โดยการแจกลูก

พยัญชนะกับสระทีละตัว และใช้การเล่าเสียงตาม
สระแม่ ก กา ซึ่งปรากฏในแบบเรียนเรีวดังตัวอย่าง

ะ	กะ	คะ	ชะ	จะ	ปะ	ชะ	ระ	กะ	
า	กา	ขา	คา	งา	ชา	ตา	นา	ผา	
ิ	กิ	สิ	ติ	ปิ	ชิ	ริ	ลิ	มิ	ฝิ
ึ	กึ	ตึ	ปึ	ฝึ	มึ	สิ	ติ	ริ	ยึ
ี	กึ	หึ	ฮึ	อึ					
ื	กึ	คึ	มึ	ถึ	ลึ	รึ	อึ		
ุ	กุ	มุ	งุ	ตุ	บุ	ปุ	อุ	คุ	
ู	กู	งู	ชู	ตู	ภู	ปู	พู	ยู	
เ	เกะ	เตะ	เปะ	เอะ	เวะ	เละ	เกะ		
เ	เก	เซ	เส	เห	เฮ	เก	เท		
แ	แกะ	แฉะ	แหะ	แฉะ	แยะ	แบะ			
แ	แก	แบ	แป	แพ	แด	แห	แข	แค	
โ	โกะ	โสะ	โปะ						
โ	โก	โถ	โป	โค	โอ	โฉ	โช	โต	
เ	เกาะ	เงาะ	เงาะ	เคาะ	เพาะ	เกาะ			
อ	กอ	หอ	ทอ	คอ	รอ	ตอ	ปอ	พอ	
ัวะ	กัวะ	ฉัวะ	ฝัวะ						
ัว	กัว	ตัว	บัว	ฝัว	มัว	รัว	หัว	วัว	

เียะ	เกียะ	เียะ	เียะ	เียะ	เียะ			
เีย	เกีย	เีย	เีย	เีย	เีย	เีย	เีย	
เือะ	เกือะ							
เือ	เกือ	เือ	เือ	เือ	เือ	เือ	เือ	
เอะ	เกอะ	เอะ	เอะ	เอะ	เอะ	เอะ	เอะ	
เอ	เกอ	เอ	เอ	เอ	เอ	เอ	เอ	เอ
เใ	เกใ	เใ	เใ	เใ	เใ	เใ	เใ	เใ
เไ	เกไ	เไ	เไ	เไ	เไ	เไ	เไ	เไ
เเ	เกเ	เเ	เเ	เเ	เเ	เเ	เเ	เเ
เำ	เกำ	เำ	เำ	เำ	เำ	เำ	เำ	เำ

(ตำราฐานภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. 2442: 3, 5, 8)

แบบเรียนเร็วมีการสอนรูปสระไปพร้อมกับแจกลูกคำ โดยสอนรูปสระก่อนด้านซ้ายมือ จากนั้นนำพยัญชนะตัว ก เป็นตัวอย่างนำในการแจกลูกทีละสระ และแจกลูกคำไปตามพยัญชนะทีละตัว โดยให้อ่านจากซ้ายไปขวา แบบเรียนเร็วมีการแจกลูกสระกับพยัญชนะเพียงบางตัว เนื่องจากการแจกลูกคำที่ปรากฏนั้นจะแจกลูกเฉพาะคำที่มีความหมายเท่านั้น

2. การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ร่วมกับแจกลูก ยกตัวอย่าง แบบหัดอ่าน ก ข ก กา มีรูปแบบการสอนโดยการจำแนกพยัญชนะออกเป็นอักษรสามหมู่ คือ อักษรกลาง สูงและต่ำ จากนั้นมีการสอนโดยนำพยัญชนะในแต่ละหมู่มาสอนร่วมกับการสอนแจกลูกไปทีละสระ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

	ะ	า	ิ	ี	ุ	ู	ุ	ู
ก	กะ	กา	กิ	กี	กุ	กู	กุ	กู
จ	จะ	จา	จิ	จี	จุ	จู	จุ	จู
ด	ดะ	ดา	ดิ	ดี	ดู	ดู	ดู	ดู
บ	บะ	บา	บิ	บี	บุ	บู	บุ	บู
ป	ปะ	ปา	ปิ	ปี	ปู	ปู	ปู	ปู
อ	อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	อุ	อู

(ผดุงวิทยาเสริม, พระยา. 2455 : 1)

วิธีการสอนอ่านของแบบหัดอ่าน ก ข ก กา ประกอบด้วยขั้นตอนการสอน (ผดุงวิทยาเสริม, พระยา. 2455 : 1) ดังนี้

1) การฝึกอ่านจากซ้ายไปขวาโดยไล่อ่านไปที่ละบรรทัด เพื่อให้จดจำพยัญชนะในหมู่นั้น ๆ ได้ โดยใช้สระอะเป็นตัวตั้งและฝึกอ่านแจกลูกไปที่ละสระเริ่มจากสระ ะ, า, ิ, ี, ึ, ุ, ู จากนั้นนำพยัญชนะมาประสมกับสระและแจกลูกหลายรูปไปตามแนวนอนจนครบ

2) การฝึกอ่านจากข้างบนลงล่างเป็นแถว ๆ เริ่มจากด้านซ้ายเพื่อเป็นการฝึกแจกลูกสระทีละสระไปตามแนวตั้ง โดยให้ฝึกอ่านจนคล่องปาก

3) ฝึกเขียน โดยครูจะเป็นผู้เขียนด้วยปลายมีดบนกระดานชนวนให้เด็กลากตามรอย

4) การฝึกคัดลายมือจากคำที่กำหนด ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายและเป็นส่วนหนึ่งจากพยางค์ที่ได้ฝึกอ่านไป เช่น อีกา กะปิ กะปะ ตาปู เป็นต้น

5) ฝึกเขียนตามคำบอก การเรียนอักขระทีละน้อย ๆ ตัว แล้วก็หัดผสมอ่านเป็นคำได้ แบบหัดอ่าน ก ข ก กา ให้มีความสำคัญกับการสอนอ่านเพื่อฝึกให้เข้าใจความหมายและสามารถใช้สื่อมาประกอบได้ยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน

3. การสอนวรรณยุกต์โดยการผันอักษรสามหมู่ โดยการจำแนกตามอักษรสูง อักษรกลางและอักษรต่ำดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก	จ	ด	ต	บ	ป	อ
◌◌	◌◌	◌◌	◌◌			
กา	จา	ดา	ตา	บา	ปา	อา
กา	จา	ดา	ตา	บา	ปา	อา

(ดร.ณิกิจวิฑูร, หลวง และ ฉันทน์ ขำวิไล. 2480: 4)

ข	ฃ	ฅ	ผ	ฝ	ส	ห
		◌◌	◌◌			
ขา	ข่า	ข้า				
ขี	ขี้	ขั้				

(ดร.ณิกิจวิฑูร, หลวง และ ฉันทน์ ขำวิไล. 2480: 8)

ค ง ช ซ ท น พ ฟ ม ย ร ล ว ฮ

◌ ◌

คา	ค่า	ค้ำ
คิ	คี่	คี้

(ตรุณกิจวิฑูร, หลวง และ ฉันท์ ขำวิไล. 2480: 13)

จากตัวอย่างแบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม 1 เป็นวิธีการสอนวรรณยุกต์โดยการผันอักษรกลาง สูงและต่ำ ฝึกให้เข้าใจวิธีผัน และให้จำพยัญชนะในแต่ละหมู่ให้ได้ รู้หลักการผันวรรณยุกต์และเครื่องหมายประจำเสียงให้แม่นยำ วิธีการผันอักษรดังกล่าวยังเป็นวิธีที่ใช้ในการสอนวรรณยุกต์มาจนถึงปัจจุบัน

วิธีการสอนแบบโฟนิกส์จึงเป็นวิธีการสอนอ่านวิธีหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับกระบวนการออกเสียง เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวอักษรอย่างเป็นระบบ ฝึกให้ผู้เรียนเรียนอ่านเขียนอย่างเป็นขั้นตอน ลำดับการสอนตามความยากง่าย และมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้

รุ่งอรุณ โรจน์รัตนดำรง ไชยศรี

บรรณานุกรม

- ดรุณกิจวิฑูร, หลวง และ ฉันทน์ ขำวิไล. (2480). **แบบเรียนเร็วใหม่เล่ม 1 ตอนต้น**. พระนคร : โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2442). **แบบเรียนเร็ว**. พระนคร.มปท.
- ผดุงวิทยาเสริม, พระยา. (2455). **แบบหัดอ่าน ก ข ก กา**. มปท.
- รุ่งอรุณ โรจน์รัตนดำรง. (2557). **การศึกษาแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414 –2555**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Anderson, H. I. and Dearborn. Water. (1952). **The Psychology of Teaching Reading**. New York, The Ronald Press.
- Brahmanand. (2008). **Phonics Methods**. Department of Education.
- Dunville, B. (1912). “The Methods of Teaching Reading in the Early Stages.” **School World**, Vol XIV, (November).
- Gray, W. (1965). **The Teaching of Reading and Writing**. Paris: Unesco.
- Harris and Hodges. (1995). **The Literacy Dictionary, The Vocabulary of Reading and Writing**. New York: International Reading Association, Inc.
- Huey, E. B. (1912). **The Psychology and Pedagogy of Reading**. New York: The Macmillan Co.
- Linnea C. Ehri and Simone R. Nunes. (2011). **Review of Educational Research**. “Systematic Phonics Instruction Helps Students Learn to Read: Evidence from the National Reading Panel’s Meta Analysis”. Fall 2001, Vol 71. No.3 pp. 393-447.
- Schonell, J. F. (1946). **The Psychology and Teaching of Reading**. London: Olive and Boyd.
- Talbot, J. (1997). **Building sight vocabulary. Reading and Learning Difficulties: Approach to Teaching and Assessment**. New York.
- Vacca, et al . (2003). **Creating Strategic Readers**. United States.
- Webster, Noah.1908. **Elementary Spelling Book** (Online).
<http://www.donpotter.net/pdf/websterspellingbookmethod.>, February 13, 2011.